

JONAS JONASSON

Hundreåringen
som klatret ut
gjennom vinduet
og forsvant

Oversatt fra svensk
av Elisabeth Bjørnson

pirat
FORLAGET

© Piratforlaget AS, 2010
Originaltittel: Hundraåringen som klev ut genom fönstret och forsvann
© Jonas Jonasson, 2010

Det må ikke kopieres fra denne bok
i strid med åndsverkloven eller avtale
om kopiering inngått med KOPINOR,
interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Kopiering i strid med lov eller avtale
kan medføre erstatningsansvar og inndragning,
og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle henvendelser om rettigheter
til denne bok stiles til:

Piratforlaget AS
Gjerdrums vei 12A
0484 Oslo

ISBN 978-82-8143-286-4

Oversetter: Elisabeth Bjørnson
Omslagsdesign: Eric Thunfors
Produksjon: Tellus Works AS
Sats: Irene Tostrup, Preflight

www.piratforlaget.no

Ingen kunne trollbinde sitt publikum mer enn morfar der han satt på ljugebenken, lett bøyd frem over stokken og med munnen full av snus.

– Nei, men ... er det *sant*, morfar? sa vi barnebarn forundret.

– Dem som bare sier det som er sant, ern'te verdt å høre på, svarte morfar.

Denne boken er til ham.

Jonas Jonasson

KAPITTEL 1

Mandag 2. mai 2005

MAN KAN SYNES at han burde ha bestemt seg før, og at han kunne vært mann nok til å gi omgivelsene beskjed om beslutningen. Men Allan Karlsson hadde aldri grublet særlig lenge over ting.

Altså rakk ikke tanken mer enn å festne seg i hodet på den gamle mannen før han åpnet vinduet på rommet sitt i første etasje på aldershjemmet i Malmköping i Sörmland og kløv ut i blomsterbedet.

Manøveren bød på visse problemer, og det var ikke så rart, for Allan fylte hundre år akkurat denne dagen. Det var mindre enn en time til fødselsdagsselskapet skulle bryte løs i dagligstuen på aldershjemmet. Selveste kommunalråden skulle komme. Og hele personalet, med den folkevonde søster Alice i spissen.

Det var bare hovedpersonen selv som ikke hadde tenkt å dukke opp.

Mandag 2. mai 2005

ALLAN KARLSSON STO og nølte litt i bedet med stemorsblomster som strakte seg langs hele langsiden av aldershjemmet. Han hadde på seg brun jakke og brune bukser, og et par brune innetøfler på føttene. Han var ingen moteløve, men det er man sjelden i den alderen. Han var på rømmen fra sitt eget fødselsdagsselskap, og det er man også sjelden i den alderen, ikke minst fordi man sjelden er i den alderen.

Allan lurte på om han skulle ta seg bryet med å krabbe inn gjennom vinduet igjen og hente hatt og sko, men da han kjente at i alle fall lommeboken var på plass i innerlommen, sa han seg tilfreds med det. Dessuten hadde søster Alice gjentatte ganger vist seg å ha en sjette sans (uansett hvor han gjemte brennevinet, fant hun det), og det kunne hende hun gikk rundt der inne nå og følte at noe var i gjære.

Best å komme seg av gårde mens det ennå var tid, mente Allan, og skrittet ut av blomsterbedet med knakende knær. I lommeboken hadde han, så vidt han kunne huske, noen oppsparte hundrelapper, og det var bra, for det var nok ikke gratis å holde seg borte fra folk.

Så snudde han på hodet og tok en titt på aldershjemmet som han inntil helt nylig hadde trodd skulle bli hans siste hjem her på jorden. Og så sa han til seg selv at dø fikk han vel gjøre en annen gang, et annet sted.

Hundreåringen bega seg av gårde i tissetøflene (de kalles det siden menn i overmoden alder sjelden når lengre enn til skoene når de

tisser). Først gjennom en park, og så langs et åpent jorde hvor det av og til ble holdt marked i det ellers så søvnige tettstedet. Etter et par hundre meter gikk Allan inn bak traktens stolte middelalderkirke og satte seg på en benk ved noen gravsteiner for å hvile knærne. Folk var ikke mer kirkelige av seg på stedet enn at Allan kunne regne med å få være i fred der han satt. Han så at han ironisk nok var født samme år som en Henning Algots-son som lå under steinen rett overfor ham. Forskjellen mellom dem var blant annet at Henning hadde oppgitt ånden enogseksti år tidligere.

Hvis Allan hadde hatt anlegg for det, ville han ha lurt på hva Henning døde av bare niogtredve år gammel. Men Allan la seg ikke opp i andres gjøren og laden, ikke om det var mulig å unngå, og det var det stort sett.

Isteden tenkte han at han nok hadde tenkt feil da han satt på hjemmet og syntes han like godt kunne dø fra alt sammen. For uansett hvor mye det verket i kroppen, måtte det jo være mer interessant og lærerikt å være på rømmen fra søster Alice enn å ligge stille to meter under bakken.

Så reiste fødselsdagsbarnet seg, til tross for de verkende knærne, tok farvel med Henning Algotsson og fortsatte den dårlig planlagte flukten.

Allan skrådde over kirkegården med retning sørover til et steingjerde kom i veien. Det var vel ikke mer enn en meter høyt, men Allan var en mann på hundre og ingen høydehopper. På den andre siden lå Malmköping stasjon og ventet, og det hadde nettopp gått opp for gamlingen at det var dit de skrantne bena holdt på å føre ham. En gang, mange år tidligere, hadde Allan krysset Himalaya. *Det* hadde vært slitsomt. Han tenkte på det nå da han sto foran det siste hinderet mellom seg og stasjonen. Han tenkte så intenst på det at gjerdet krympet til nesten ingenting foran øynene hans. Og da det var på det aller minste, krabbet Allan over, på tross av alder og knær.

Det var sjelden noen trengsel å snakke om i Malmköping, og

denne solfylte vårdagen var intet unntak. Allan hadde ennå ikke møtt ett eneste menneske siden han i all hast bestemte seg for ikke å dukke opp i sin egen hundreårsfeiring. Venterommet på stasjonen lå også nesten øde da Allan kom subbbende inn i tøflene. Men bare nesten: midt i venterommet sto det to rader med benker med ryggen mot hverandre. Alle plassene var ledige. Til høyre var det to ekspedisjonsluker, den ene var stengt, men bak den andre satt det en mager, liten mann med små, runde briller, tynt hentehår og uniformsvest. Mannen så opp fra dataskjermen sin med et plaget blick da Allan gjorde entré. Kanskje syntes han at det var fælt til trafikk denne ettermiddagen. I et hjørne sto nemlig en spinkel ung mann med langt, blondt og fett hår, glissent skjegg og en dongerijakke med teksten *Never Again* på ryggen.

Den unge mannen var muligens ikke lesekyndig, for han sto og dro i døren til handikaptoalettet som om skiltet «Stengt» i svart skrift på branngul bakgrunn ikke betydde noe.

Like etter gikk han uansett bort til toalettdøren ved siden av, men der var problemet et annet. Den unge mannen ville tydeligvis ikke skilles fra den store, grå kofferten med hjul, det var bare det at toalettet var for lite for dem begge. Allan skjønte at den unge mannen enten måtte sette igjen kofferten utenfor mens han gjorde sitt fornöde, eller bakse kofferten inn og bli stående utenfor selv.

Men Allan hadde vondt for å engasjere seg i den unge mannens problemer. Isteden anstrengte han seg for å løfte bena så godt det lot seg gjøre mens han beveget seg frem til den lille mannen i den åpne ekspedisjonsluken, og forhørte seg om det muligens fantes noe offentlig kommunikasjonsmiddel av et eller annet slag som skulle gå i en eller annen retning, hvilken som helst, i løpet av de nærmeste minuttene, og hva det i så fall ville koste.

Den lille mannen så trett ut. Og han mistet nok tråden et sted halvveis ut i Allans utlegninger, for etter noen sekunders betenkningstid sa han:

– Og hvor hadde De tenkt å reise?

Allan tok sats igjen og minnet den lille mannen om at han nettopp hadde latt selve reisemålet, og for den saks skyld reisemåten, være underordnet forhold som a) tid for avreise og b) pris.

Den lille mannen var taus igjen i noen sekunder mens han så ned i tidtabellene sine, og lot Allans ord synke inn.

– Buss 202 mot Strängnes har avgang om tre minutter. Passer det?

Ja, det syntes Allan det gjorde, og fikk deretter opplyst at bus-sen hadde avgang fra holdeplassen rett utenfor stasjonsdøren, og at det enkleste var å løse billett hos sjåføren.

Allan lurte på hva den lille mannen gjorde i luken hvis han ikke solgte billetter, men sa ingenting. Den lille mannen satt jo kanskje og lurte på det samme. Isteden takket Allan for hjelpen og forsøkte å lette på den hatten han i farten ikke hadde fått med seg.

Hundreåringen satte seg på en av de tomme benkene, alene med funderingene sine. Den fordømte feiringen på hjemmet skulle begynne klokken tre, og det var tolv minutter til. De kunne vel begynne å banke på døren hans når som helst, og så ville hele sirkuset være i gang.

Jubilanten smilte for seg selv der han satt, samtidig som han fra øyenkroken oppdaget at noe nærmet seg. Det var den spinkle unge mannen med langt, blondt og fett hår, glissent skjegg og dongerijakke med teksten *Never Again* på ryggen. Fyren var på vei rett mot Allan med den digre kofferten på slep. Allan skjønte at det var stor fare for at han ville bli nødt til å konversere den langhårede. Og det kunne vel la seg gjøre, da ville han jo få et innblikk i hva dagens unge tenkte om saker og ting.

Og en dialog ble det, om enn ikke spesielt avansert. Den unge mannen stoppet opp noen meter fra Allan, så ut til å studere den gamle mannen en kort stund før han sa:

– Døh.

Allan svarte vennlig at han ønsket god ettermiddag tilbake, og så spurte han om det var noe han kunne stå til tjeneste med.

Det var det. Den unge mannen ville at Allan skulle holde et øye med kofferten mens eieren selv gjorde sitt fornødne på toalettet. Eller som den unge mannen sa:

– Jeg må drite.

Allan sa vennlig at riktignok var han gammel og skrøpelig, men synet hadde han i god behold, og det hørtes ikke altfor anstrengende ut å holde et øye med den unge mannens koffert. Derimot anbefalte han den unge mannen å gjøre sitt fornødne relativt kjapt siden han selv hadde en buss han skulle rekke.

Det siste hørte ikke den unge mannen, for han var på vei mot toalettet med raske skritt allerede før Allan hadde rukket å snakke ferdig.

Hundreåringen hadde aldri vært av dem som irriterte seg over folk hvis det ikke fantes grunn til det, og han ble heller ikke opprørt over den unge mannens ubehøvlede fremferd. Derimot følte han ingen utpreget sympati for vedkommende unge mann, og det hadde nok en viss betydning for det som skulle komme til å skje.

Det som skjedde, var nemlig at buss 202 kjørte frem utenfor inngangen til stasjonsbygningen bare noen sekunder etter at den unge mannen hadde lukket toalettdøren bak seg. Allan så på bussen og deretter på kofferten.

– Den går visst på hjul, sa han til seg selv. – Og det er et bånd å dra i også.

Og så overrasket Allan seg selv med å ta en – må man vel kunne si – livsbejaende avgjørelse.

Bussjåføren var serviceinnstilt og høflig. Han hjalp den gamle mannen om bord med den store kofferten.

Allan takket for hjelpen og fant frem lommeboken fra innerlommen på jakken. Sjåføren lurte på om han kanskje skulle hele veien til Strängnäs, mens Allan talte over sin samlede beholdning. Seks hundre og femti kroner i sedler og noen mynter i tillegg. Allan tenkte at det nok var best å holde på pengene så godt han kunne, så han la frem en femtilapp og spurte:

– Hvor langt kommer jeg for denne, da tro?

Sjåføren svarte muntert at han riktignok var vant til folk som visste hvor de skulle, men ikke hva det ville koste, men dette var stikk motsatt. Så kikket han på tabellen sin og meddelte at for åtteogførti kroner kunne han få bli med til Byrninge stasjon.

Det syntes Allan hørt bra ut. Han fikk billett og to kroner igjen. Den nystjalne kofferten hadde sjåføren plassert i bagasjerommet bak førersetet, og Allan satte seg på første rad på høyre side. Derfra kunne han se inn gjennom vinduet til venterommet på stasjonen. Toalettdøren var fremdeles lukket da bussjåføren dro i girspaken og kjørte av gårde. Allan ønsket for den unge mannens skyld at han hadde et fint opphold der inne, med tanke på den skuffelsen som var like om hjørnet.

Bussen til Strängnes var på ingen måte full denne ettermiddagen. Nest bakerst satt en middelaldrende dame som hadde kommet på i Flen, i midten en ung mor som hadde kjempet seg på i Solberga med sine to barn, hvorav én i barnevogn, og lengst foran en veldig gammel mann som hadde kommet på i Malmköping.

Sistnevnte satt nettopp og lurte på hvorfor han hadde stjålet den store, grå kofferten med fire hjul. Kanskje det var fordi det hadde vært mulig? Og fordi eieren var en slubbert? Eller fordi kofferten kanskje inneholdt et par sko og kanskje til og med en hatt? Eller fordi den gamle mannen ikke hadde noe å tape? Nei, Allan kunne ikke forklare det. Når livet går på overtid, er det lett å ta seg friheter, tenkte han og satte seg godt til rette.

Klokken slo tre, og bussen passerte Björndammen. Allan konstaterte at han så langt var tilfreds med dagens utvikling. Så lukket han øynene for å ta seg en ettermiddagslur.

I samme øyeblikk banket søster Alice på døren til rom 1 på aldershemmet i Malmköping. Hun banket om igjen og om igjen.

– Slutt å være vrang nå, Allan. Kommunalråden og alle sammen har kommet. Hører du? Du har vel ikke tydd til flaska igjen, Allan? Nå kommer du ut, Allan! Allan?

Omtrent samtidig gikk døren til Malmköping stasjons eneste fungerende toalett opp. Ut kom en i dobbelt forstand lettet ung mann. Han tok noen skritt mot midten av venterommet mens han rettet på beltet med den ene hånden og dro den andre gjennom håret. Så stoppet han opp, stirret på de to tomme benkeradene og deretter først raskt til høyre og så til venstre. Så sa han høyt:

– Hva inn i helvetes jævla satans fordømte ... Så kom han ut av det og tok sats igjen:

– Du skal dø, oldingjævel. Jeg må bare finne deg først.